

БОРЕЙКО: ЕТИМОЛОГІЯ АНТРОПОНІМА НА ТЛІ БАЛТО-СЛОВ'ЯНСЬКОЇ МОВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

BOREIKO: THE ETYMOLOGY OF THE ANTHROPONYM AGAINST THE BACKGROUND OF BALTO-SLAVIC LANGUAGE INTERACTION

Вакулич М.І.,

orcid.org/0000-0002-1429-8237*молодший науковий співробітник відділу романських, германських та балтійських мов
Інституту мовознавства імені О.О. Потебні Національної академії наук України*

Дослідження питання взаємодії між балтійськими і слов'янськими мовами має тривалу історію, але досі не вирішене остаточно. І сьогодні актуальним є вивчення балтійських елементів в онімії слов'янських мов, що дозволяє з'ясувати кількість і роль іншомовних елементів серед власних назв, уточнити територіальну і часову локалізацію балто-слов'янських етномовних контактів, відновити втрачені апелювати і т. д. Найбільш складними є випадки, коли походження оніма однаково успішно можна пояснити і на матеріалі балтійських, і на матеріалі слов'янських мов. Такі назви варто кваліфікувати як «двовалентні».

У статті увагу зосереджено на аналізі етимології антропоніма *Борейко*, який знаходиться «на перетині» балтійського і слов'янського ономастиконів. Власна назва зустрічається із XVI ст. до кінця XVIII ст. у різноманітних документах для іменування представників волинського шляхетського роду Борейків-Кнерутських. Розглянуто різні версії походження пропріатива: і як суфіксальне утворення від автохтонного слов'янського композита (д.-р. *Бориславъ*, болг. *Бориславъ*, схв. *Želibor*, ч. *Čstibor*), і як похідну від скороченого давнього балтійського двоосновного імені (лит. *Barkintas*, *Bargaila*, *Barvydas*; *Daubaras*, *Kybaras*, *Liaubaras*). Антропоніми, представлені в обох (слов'янській і балтійській) мовних групах (укр. *Борейко*, біл. *Барэўка*, пол. *Borejko* / лит. *Bareika*, прус. *Bareyke*), пояснено через вихідні дієслова, що, за висновками етимологів, є близькими відповідниками (псл. *barti* 'боротися, битися, мірятися силами' / лит. *barti* 'забороняти, звинувачувати, сварити', лит. *bartis* 'сваритися'; лтс. *bart* 'сварити'). Вже не раз науковцями було зауважено, що при дослідженні балто-слов'янських мовних стосунків важливо аналізувати не лише лексику, а й словотвірні засоби. У статті наголошено на важливій ролі твірних афіксів (слов.: **ej-* + **ьko* < і.-е. **ko-*; балт.: **iko* / **eiko* < і.-е. **ko-*), які, маючи спільне індоєвропейське походження, по-різному розвивалися, але нині набули омонімічних форм – *-ейк-* / *-ейк-*. Дослідження антропоніма *Борейко* має відбуватися під кутом зору тісних взаємозв'язків слов'янської і балтійської груп мов.

Ключові слова: антропонім, композит, суфікс, етимологія, балтійські мови, слов'янські мови.

The study of the relationship between Baltic and Slavic languages has a long history, but it has not yet been definitively resolved. And today, the study of Baltic elements in the onymy of Slavic languages is relevant, which allows us to clarify the number and role of foreign language elements among proper names, clarify the territorial and temporal localization of Balto-Slavic ethnolinguistic contacts, restore lost appellatives, etc. The most difficult cases are those where the origin of an onyme is equally successfully explained using material from both Baltic and Slavic languages. Such names can be classified as "bivalent".

The article focuses on analyzing the etymology of the anthroponym *Boreiko*, which lies "at the intersection" of the Baltic and Slavic onomastic systems. The proper name is found from the 16th century to the end of the 18th century in various documents for naming representatives of the Volyn noble family of the Boreyki-Knerutskys. Various versions of the origin of this proper name are examined both as a suffixal formation derived from an autochthonous Slavic compound (ORu. *Бориславъ*, Bulg. *Бориславъ*, SCr. *Želibor*, Cz. *Čstibor*) and as a derivative of a shortened Old Baltic two-stem name (Lith. *Barkintas*, *Bargaila*, *Barvydas*; *Daubaras*, *Kybaras*, *Liaubaras*). The anthroponyms, attested in both language groups (Slavic and Baltic) (Ukr. *Boreiko*, Bel. *Барэўка*, Pl. *Borejko* / Lith. *Bareika*, OPr. *Bareyke*), are explained through root verbs that, according to etymologists, are close equivalents (PSl. *barti* 'to fight, to battle, to contest strength' / Lith. *barti* 'to forbid, to accuse, to scold', Lith. *bartis* 'to quarrel'; Latv. *bart* 'to scold'). Scientists have repeatedly noted that when studying Balto-Slavic language relations, it is important to analyze not only vocabulary, but also word-formation devices. The article emphasizes the significant role of the formative affixes (Sl.: **ej-* + **ьko* < IE. **ko-*; Balt.: **iko* / **eiko* < IE. **ko-*), which share a common Indo-European origin and developed differently, but have now acquired homonymous forms *-ейк-* / *-ейк-*. The study of the anthroponym *Boreiko* must be conducted from the perspective of the close interrelations between the Slavic and Baltic language groups.

Key words: anthroponym, compound, suffix, etymology, Baltic languages, Slavic languages.

Постановка проблеми. Дослідження балтійських елементів в онімії слов'янських мов мають тривалу історію, але проблема досі лишається дискусійною і неоднозначною. Такі студії не лише сприяють з'ясуванню генези на перший погляд питомих пропріативів, а й реконструюють

становлення онімів у чужому (хоча, можливо, й спорідненому) мовному середовищі, допомагають поставити окремі акценти в теорії мовних контактів. Дослідження балтійської онімної спадщини увиразнюють територіальну і часову локалізації балто-слов'янських етномовних контактів,

дозволяють відновити втрачені апелятиви (що дуже актуально для пруської мови) тощо.

Тривалі балто-слов'янські етномовні контакти спричинили появу низки назв, які потенційно мають «двовалентний» статус, тобто з однако-вим успіхом можуть бути пояснені як на слов'янському, так і на балтійському ґрунті. Один із таких антропонімів – *Борейко* – розглянемо у статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомих результатів щодо досліджень онімних балтизмів у контексті української мови науковці досягли у топонімії, і – вужче – гідронімії студіях (А. П. Непокупний, І. М. Железняк, О. П. Карпенко та ін. [6; 12; 13; 14; 15]). Не меншу увагу лінгвістами було приділено проблемі антропонімів балтійського походження. Детально питанням функціонування, наприклад, у польській мові литуанізмів (як найбільш масового явища) та дещо менше прусизмів займалися ономасти М. Кондратюк, Б. Тихонюк, Ю. Б. Валков'як, М. Біолик, А. Поспішилова та ін. [43; 44; 45; 46; 58; 63; 37; 53]. В українському мовознавстві виокремлено публікації Л. Л. Гумецької, де визначено принципи, за якими відбувалося морфологічне і словотвірне освоєння балтійських імен староукраїнською мовою [8; 9]. Значну увагу балтизмам в антропо-, а також етно- і топонімії України присвячував вже згаданий А. П. Непокупний [18, с. 50–63; 19, 20]. Участь у дискусіях із приводу віднесення онімів до балтійських чи до архаїчних слов'янських найменувань брали В. П. Шульгач, С. О. Вербіч та ін. [31; 32; 5].

Попри численні публікації і значні напрацювання науковців досі не виокремлено частку «балтійського» елементу в українській антропонімії, тож такі дослідження лишаються актуальними.

Постановка завдання. Основною метою став аналіз різних версій походження антропоніма *Борейко*, зіставлення вже «канонічних» етимологій, ґрунтованих на матеріалі слов'янських і балтійських мов. Важливим завданням стало з'ясування словотвірних моделей українського і литовського онімів, розгляд взаємозв'язків слов'янських і балтійських суфіксів.

Виклад основного матеріалу. Особова назва *Борейко* зафіксована у низці документів (писаних руською і польською мовами), які були оприлюднені у багатотомному виданні «Архив Юго-западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов». Антропонім зустрічається із XVI ст. до кінця XVIII ст. в актах, постановах, скаргах, описах замків тощо для іменування представників волинського шляхетського роду [33, с. 137], наприклад:

horodnia ... a Boreykowa z Neruta (1552) [1, 7/І, с. 158], *Остафей Борейко съ Кнерута* (1569) [1, 2/І, с. 6], *Богданъ Борейко* (1572) [1, 6/І, с. 95], *Нрыгореу Boreyko Knerucky* (1632) [1, 2/І, с. 176], *Samuel Boreyko Knerucki* (1680) [1, 2/ІІ, с. 387], р. в. *Jana na Knerucie Boreyka* (1662) [1, 2/ІІ, с. 127], р. в. *Jana Knerutskiego-Boreyke* (1703) [1, 3/ІІ, с. 515], з. в. *Mikołaj Boreyka* (1715) [1, 2/ІІІ, с. 370], р. в. *Wacława na Knerucie Boreyka* (1716) [1, 2/ІІІ, с. 498], *Wacława Boreyka* (1723) [1, 2/ІІІ, с. 783], *Jan Boreyko* (1750) [1, 3/ІІІ, с. 508], *Борейко* (1789) [1, 3/ІV, с. 366] і т. д. У «Ресстрі війська Запорозького 1649 року» у Пирятинській сотні Кропивнянського полку присутній козак *Процикъ Борейковъ зят* [30, с. 361].

Походження особової назви науковці тлумачать по-різному. М. О. Демчук схиляється до думки про те, що укр. *Борейко* є суфіксальним утворенням від автохтонного слов'янського композита (д.-р. *Бориславъ*, болг. *Боривой*, схв. *Želibor*, ч. *Čstibor*); науковець наводить окреме кореневе мікрогніздо для ілюстрації різноманітності антропонімії похідних, у тому числі і на широкому слов'янському тлі [10, с. 61, 66]. Зазначену позицію підтримують Р. І. Осташ, Ю. К. Редько, П. П. Чучка [21, с. 530; 28, с. 88; 30, с. 76]. І. Митнік, не заперечуючи праслов'янської етимології антропоніма *Barejkowski* (1652), водночас припускає імовірність виведення пропріатива і від нім. *Bar*, *Bär*, і від імен на кшталт *Bartłomiej* (із початковою *Bar-*) [51, с. 38]. Отож, відповідно до наведеного вище укр. *Борейко*, біл. *Барэйка* [2, с. 44], пол. *Borejko* [34, с. 187] варто пов'язати з псл. *borti* 'бороти' [56, с. 331].

Аргументи щодо балтійського походження розглядуваного антропоніма, як видається, не менш вагомі. З. Зінкевичус витлумачує литовську особову назву *Bareika* як суфіксальну похідну від скороченого балтійського давнього двоосновного імені (*Barkintas*, *Bargaila*, *Bartautas*, *Barvainis*, *Barvydas*; *Daubaras*, *Eibaras*, *Kybaras*, *Liaubaras* (**bar-* < лит. *barti* 'ганити, лаяти' + *-eik*) [65, с. 133, 240]. Пор. також лит. *Bybartas*, *Daubartas*, *Kambaras*, *Kimbaras*, *Kimbartas*, *Nobaras*, *Sumbaras*, *Vimbaras*; *Bartminas* [48, с. 195–196]. Згаданої вище позиції щодо походження одноосновних імен із коренем *bar-* (*Bareiša*, *Barys*, *Barulis*, *Barutis* тощо) притримуються К. Буга, К. Кузавініс, Б. Савукінас, Д. Синкевичуте, Ю. Б. Валков'як та ін. [39, с. 243; 47, с. 70–71; 54, с. 113; 63, с. 49].

Автори «Словника литовських прізвищ» зв'язок між слов'янськими і балтійськими формами (*Борейко* / *Bareika*) вважають не зовсім зрозумілим

[48, с. 195]. Наводячи у згаданому джерелі поруч із лит. *Bareika* імена блр. *Барэйка*, рос. *Борейко*, мовознавці не зазначають український відповідник, чим, звісно, звужують поле для аналізу. Крім того, посилаючись на працю М. М. Тупикова «Словарь древнерусских личных собственных имен», науковці вказані там оними хибно маркують як «rus. (ag brus.)» (тобто російська чи білоруська назви). А оскільки М. М. Тупиков у статті «Борейко» наводить осіб, що є представниками родини Борейків-Кнерутських, волинської шляхти, правильною була б саме українська ідентифікація описуваних антропонімних одиниць; див. Н. М. Яковенко про згадану родину [33, с. 137].

У литовській мові на різних синхронних зрізах функціонує велика кількість форм: *Натис Борейковичь* [22, с. 77]; *Boreyka, Boreykowna Rrzeznikowa* (поч. XVII ст.) [65, с. 123]; *Boreyko* (1726) [54, с. 226]; *Catharina Boreykowna* (1709), *Anna Boreikienia de Boreiki* (1749), *Dorothea Boreikowa de Boreiki* (перша пол. XVIII ст.) [50, с. 263, 264] і т. д.

Для порівняння наведемо литовські ойконіми: с. *Bareikiai* (Молетайський р-н), с. *Bareikiškės* (Кайшядориський і Вільнюський р-ни), с. *Bareikiškiai* (Ширвінтоський р-н), с. *Bareikos* (Клайпедський р-н) [49, с. 27]; с. *Borejkiāny* (Росієнський пов. Віленська губ.), *Borejkiški*, околиця у Троцькому пов. [55, с. 309]. Білоруські форми розуміємо як пряме продовження території поширення литовських топонімів: с. *Барэйки* (Верхньодвінський і Постапський р-ни Вітебської обл.), сел. *Барэічына* (Бешенковицький р-н Вітебської обл.) [23, с. 47]; с. *Барэйки* (Костковицький р-н Могильовської обл.) [24, с. 27]; *Барэйкаўшчына* (Ів'євський р-н Гродненської обл.) [25, с. 33]; *Барэічына* (Мядельський р-н Мінської обл.) [26, с. 32].

У прусській мові функціонували *Bareyke, Boreike* (1397), одноосновні оніми з коренем *bar(t)-*, ускладнені іншими суфіксами – *Barike, Barim* (1354), *Barislo* (1348), а також композити: *Barkint, Bartwen; Kibar, Sambarte, Wissebar* [60, с. 17, 44, 85, 119]. Зафіксовано пруські топоніми *Barken* (1419) [42, с. 16], *Baricken* (1628) [38, с. 96].

Тісний зв'язок між псл. **borti* 'бороти' і лит. *barti* 'ганити, лаяти', лтс. *barti* 'лаяти' дозволив Р. Траутману внести відповідники до «Балтослов'янського словника» (1923 р.) [60, с. 27], нині в етимології вже усталилася думка про близьку спорідненість згаданих дієслів [11, с. 234; 56, с. 331; 41, с. 35].

Звернімо увагу на афікс *-ейк-*. В апелятивах слов'янських мов формант малопродуктивний, в онімах – більш поширений. У білоруській мові, наприклад, суфікс *-ейк-а* творить (від основ на м'який приголосний) назви неістот зі зменшувально-пестливою семантикою: *голлейка, жыццейка, зеллейка, крыллейка, лецейка* тощо (суфікс *-айк-а-* – при основах на твердий приголосний) [7, с. 97].

Р. Й. Керста суфікс в українських антропонімах *Chrys-eyko Ubikobylin, Il-eyko Szczerbanowicz* тлумачила як складний формант (*-ей-* + *-ко*) [16, с. 77]. Ю. К. Редько, аналізуючи суфікс *-ейк-* у складі українських прізвищ, також відносив його до складних афіксів із семантикою зменшення або пестливості (*Андрусейко, Гаврилейко, Данилейко, Івасейко, Зубейко, Котилейко, Кумейко, Шумейко*) [27, с. 118]. Доречність таких міркувань підкріплює масив антропонімів із суфіксальною морфемою *-ей-*: *Бачей, Будей, Дробей, Лупкей, Маглей, Мазей, Носей* і т. д. [4, с. 4, 25, 52, 167, 173, 182, 202]. На прикладі прізвищ *Чорней / Чорнейко, Довгей / Довгейко, Федей / Федейко, Галай / Галайко, Гулей / Гулейко, Куря / Курейко* [4, с. 37, 51, 61, 68, 97, 152] проявлено механізм приєднання до *-ей-* суфікса *-к-*.

Виходячи з наведеного вище і враховуючи існування форм типу ст. пол. *Borzej, Borzeyowsky* та ін.) [57, с. 226, 227], можна припустити імовірну модель творення оніма *Борейко*: **bor-* + суф. *-ějъ-* + суф. *-ькъ*.

Варто також зауважити спостереження І. Г. Матвіяса щодо варіативності суфіксів у західноукраїнському варіанті літературної мови: «нормативному суфіксові *-еньк-* (*доленька, річенька, лишенько, серденько*), який вживався в обох варіантах літературної мови, у західноукраїнському варіанті частіше відповідав суфікс *-ейк-* (*долейка, річейка, сердейко, сонейко*)» [17, с. 54]. Такому міркуванню суголосні приклади паралельних форм антропонімів: *Тацейка / Таценька, Івасейко / Івасенько, Fedorejko / Fedorenko, Michalejko / Michaleńko* [27, с. 118; 64, с. 118, 119].

Балтійський суфікс *-eika* є аблаутним варіантом *-ikas* (останній у сучасній литовській мові творить назви діяча, а раніше мав демінутивну функцію, яка нині збережена у реліктовому стані) [35, с. 135–139; 59, с. 171–172]. Крім того відзначено пейоративне значення форманта, а також його продуктивність при творенні як антропонімів, так і топонімів [52, с. 284–285].

Особливу увагу на суфіксові *-eiko* свого часу акцентував К. Буга: мовознавець стверджував, що цей формант однозначно має балтійське

походження та активний і у литовській (*atbuleikis* 'людина, яка все робить навпаки', *nevaleikia* 'нечупара', *živeika* 'рибка', *lapeika* 'лисичка, гриб'), і у латиській (*Tadaiki, Zاراiki, Valteiku pils*), і у пруській мовах (*Arganeyko, Mateyco, Pareiken, Scudeyke*). На підтвердження своїх слів лінгвіст наводив антропонім *Boreyka* серед цілого ряду словотвірної однотипних балтійських одиниць: с. *Asteikiai*, с. *Budreika*, с. *Dirmeikiai*, с. *Gineikiai*, с. *Juodeikiai*, с. *Klauseikiai*, с. *Leleika* і т. д. [39, с. 140–141]. Промовисто у цьому контексті виглядають литовські гідроніми: р. *Dirsteika*, р. *Domeikiškė* (< *Domeika, Domeikis*), оз. *Gaveikių ežeras*, р. *Goreika*, р. *Legeik-upis* (< *Legeika*), оз. *Mineikis* (< *Mineika* ?), р. *Mišeikis* (< *Mišeikis*), р. *Noreik-upė* (< *Noreika*), р. *Sabeikė*, р. *Trineik-upis*, *Vedeikis*, *Vedreikė*, *Vydeika* [61, с. 87, 88, 109, 119, 184, 217, 218, 231, 286, 348, 369, 377].

Саме литовський суфікс, на думку М. В. Бірили і А. П. Ванагаса, був продуктивним при постанні низки білоруських ойконімів на *-ейкі*: *Бурнейкі, Вілейкі, Даргейкі, Лабейкі, Шулейкі* і т. д. [3, с. 68–72]. А. П. Непокупний, аналізуючи українську деантропонімну топонімію, доходить висновку, що назви сіл *Минейки, Ромейки* становлять «пряму матеріальну тотожність з білоруськими найменуваннями» тобто продовжують розповсюдження згаданої вище литовської словотвірної моделі [20, с. 86]. У польській антропонімії як литовський формант *-eik-* кваліфікує М. Кондратюк [44, с. 206].

У літературі вже неодноразово було зауважено взаємозв'язки між балтійським суфіксом *-eik-* (варіант *-ikas*) та його можливими слов'янськими еквівалентами.

Я. Отрембський, констатує те, що литовські суфікси *-ikas, -ikis* у слов'янських мовах мають відповідники *-ькѣ, -ьсь, -ька, -ьса, -ікѣ, -ісь* і т. д., підкреслює ідентичність функцій (демінутивну і *nomina agentis*) виконуваних зазначеними як балтійськими, так і слов'янськими афіксами в апелятивах (лит. *jaunikis* 'наречений': ст.-сл. *junьсь*

'молодий бик', лит. *siuvikas* 'кралець': слов. **šьvьсь* 'швець') [52, с. 278]. Цю думку поділяють Ф. Славський, В. Вондрак, С. Амбразас та ін. [56, с. 93–102; 62, с. 466; 35, с. 136–138].

Цікавими є наведені Р. Траутманом паралелі лит. *Mileika* – д.-чес. *Milik*, прус. *Bareyke, Barike* – д.-чес. *Borik, Borek*, лит. *Gadeikis*, прус. *Gadix* – д.-чес. *Hodik, Hodek*, на основі яких науковець припускає існування зв'язку між зменшувально-пестливими слов'янськими суфіксами *-ik-* / *-ic-* та «балтослов'янського» *-eik-* і в антропонімах [59, с. 172]. Г. Біхльмаєр мислить у тому ж напрямку, вказуючи на спорідненість суфіксів у прізвищах: псл. **-uka-/ika-* (< і.-с. **-u/iko-*) корелюють із лит. *-ika-, -(i)uka-, -yuka-, лтс. -ika (-ikis), -'uks/-'uka* [36, с. 130].

Висновки. Неправомірно на підставі однієї власної назви робити глобальні висновки, проте однозначно не варто укр. *Борейко* кваліфікувати як чистий слов'янськ чи балтизм, оскільки етимологія назви може бути витлумачена і на слов'янському ґрунті, і навпаки – на балтійському.

Пояснюючи антропоніми укр. *Борейко* / лит. *Bareika* через вихідні дієслова псл. *barti* 'боротися, битися, міряться силами' і лит. *barti* 'забороняти, звинувачувати, сварити', лит. *bartīs* 'сваритися'; лтс. *bart* 'сварити', маємо справу з прямими лексичними відповідниками. Словотвірні афікси пропріативів, виходячи з єдиного індоєвропейського **-ko-*, зазнали трансформацій (слов.: **-ej- + *-ьko* < і.-с. **-ko-*; балт.: **-iko / *-eiko* < і.-с. **-ko-*), але нині набули омонімічних форм – *-eik-* / *-eik-*.

Тому не можемо проводити чітку межу між укр. *Борейко* / лит. *Bareika*, швидше потрібно говорити про їхню етимологію як прояв «двовалентності» походження. Саме цей і подібні пропріативи демонструють складність ідентифікації онімів, зважаючи на генетичну спорідненість слов'янських і балтійських мов, тривалі контакти між останніми, а відтак – існування прямих відповідників у лексиці і збігів у моделях творення слів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архив Юго-Западной России, изд. Временною комиссией для разбора древних актов [...]. Киев, 1859–1914. Ч. I–VIII.
2. Бірыла М. В. Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы / М. В. Бірыла. Мінск : Навука і тэхніка, 1966. 328 с.
3. Бірыла М. В., Ванагас А. П. Літоўскія элементы ў беларускай анамастыцы. Мінск: Навука і тэхніка, 1968. 100 с.
4. Богдан Ф. Словник українських прізвищ у Канаді. Вінніпег ; Ванкувер, 1974. 354 с.
5. Вербич С. Слов'яно-балтські зв'язки на фоні прикарпатської гідронімії. *Записки з ономастики: Збірник наукових праць* / відп. ред. Ю. О. Карпенко. Одеса, 1999. Вип. I. С. 7–14.
6. Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках / І. М. Желєзняк, А. П. Корепанова, Л. Т. Масенко та ін. ; відп. ред. О. С. Стрижак ; АН УРСР, Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1981. С. 65–84.

7. Граматыка беларускай мовы. Т. 1. Марфалогія. Выдавецтва Акадэміі навук БССР. Мінск, 1962, 540 с.
8. Гумецька Л. Л. Особові назви литовського походження в українських грамотах XIV–XV вв. *Тези доп. V Республ. міжвуз. конф.* (25–30 вересня 1962 р.). Ужгород, 1962. С. 93–95.
9. Гумецька Л. Л. Особові назви литовського походження в українських грамотах XIV–XV вв. *Дослідження і матеріали з української мови* : Зб. наук. праць / відп. ред. І. Крип'якевич. Київ, 1964. Т. 6. С. 121–132.
10. Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. Київ : Наукова думка, 1988. 171 с.
11. Етимологічний словник української мови : В 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. Т. 1: А–Г / Укл.: Р. В. Болдирев та ін. Київ, 1982. 632 с.
12. Железняк І. М. Балто-слов'янська мовна взаємодія в топонімії середньої Наддніпрянщини. *Мовознавство*. 1998. № 2–3. С. 36–46.
13. Железняк І. М. Поліський аспект балто-слов'янського питання. *Ономастика Полісся* / І. М. Железняк, О. П. Карпенко, В. П. Шульгач. Київ, 1999. С. 139–174.
14. Железняк І. М. Рось і етнолінгвістичні процеси Середньонаддніпрянського Правобережжя. Київ : Наукова думка, 1987. С. 93–109.
15. Карпенко О. П. Гідронімікон Центрального Полісся. Київ : Київ, 2003. С. 211–249.
16. Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування / Р. Й. Керста. Київ : Наукова думка, 1984. 152 с.
17. Матвіяс І. Г. Взаємодія східноукраїнського й західноукраїнського варіантів літературної мови в установленні норм у галузі словотвору. *Мовознавство*, 2012. № 2. С. 53–57.
18. Міжетнічні зв'язки в українській антропонімії XVII ст. («Реєстри всього Війська Запорозького» 1649 р. і мовно-територіальні контакти) / відп. ред. А. П. Непокупний. Київ : Наукова думка, 1989. 152 с.
19. Непокупний А. П. Балтійські родичі слов'ян. Київ: Наукова думка, 1979. 184 с.
20. Непокупний А. П. [Рец. на кн.]: Бірыла М. В., Ванагас А. П. Літоўскія элементы ў беларускай анамастыцы. Мінск: Навука і тэхніка, 1968. *Мовознавство*. 1969. № 2. С. 86–89.
21. Остап Р. І. До походження прізвищевих назв Реєстру (спроба етимологічного словника). *Реєстр Війська Запорозького 1649 року* / підгот. до друку: О. В. Тодійчук (голов. упоряд.) та ін. Київ : Наукова думка, 1995. С. 517–567.
22. Перапіс войска Вялікага княства Літоўскага 1528 года. Метрыка Вялікага княства Літоўскага. Кн. 523. Кн. Публічных спраў 1 / Падрыхт. А. І. Груша, М. Ф. Спіридонаў, М. А. Вайтовіч. Мінск : Бел. навука, 2003. 444 с.
23. Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Віцебскай вобласці. Мінск : Навука і тэхніка, 1977. 504 с.
24. Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Магілёўскай вобласці. Мінск : Навука і тэхніка, 1983. 240 с.
25. Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Гродзенскай вобласці. Мінск: Навука і тэхніка, 1980. 319 с.
26. Рапановіч Я. Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Мінскай вобласці. Мінск: Навука і тэхніка, 1981. 360 с.
27. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. Київ: Наук. думка, 1966. 214 с.
28. Редько Ю. К. Словник сучасних українських прізвищ : У 2 т. Львів: Наукове тов-во ім. Шевченка. Т. 1. : А–М. 2007. 720 с.
29. Реєстр Війська Запорозького 1649 року / Підгот. до друку: О. В. Тодійчук (голов. упоряд.) та ін. Київ: Наукова думка, 1995. 592 с.
30. Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник. Ужгород: Ліра, 2011. 432 с.
31. Шульгач В. П. Деякі «балтійські» гідроніми Верхньої Наддніпрянщини в слов'янській перспективі. II. *Українська пропріальна лексика* : М-ли наук. семінару (Київ, 13–14 вересня 2000 р.). Київ, 2000. С. 174–181.
32. Шульгач В. П. Нариси з праслов'янської антропонімії. Київ, 2008–2023. Ч. I–VIII.
33. Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. Вид. 2-ге, переглянуте і виправлене. Київ : Критика, 2008. 472 с.
34. *Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku*. Bd. 1 A–G. Kraków : Wydawnictwo Lexis, 2007. 580 s.
35. *Ambrasas S. Daiktavardžių darybos raida : Lietuvių kalbos veiksmažodiniai vadiniai* / Liet. k. inst. Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų I-kla, 1993. 293 p.
36. Bichlmeier H. Die wichtigsten Suffixe in slawischen Familiennamen und ihre Eindeutschungsergebnisse – ein Überblick. *Namenkundliche Informationen*. 111. 2020. S. 123–152.
37. Biolik M. Pruskie nazwy osobowe zachowane w nazwach miejscowych z terenu byłego powiatu ostródzkiego i ich litewskie odpowiedniki. *Acta Baltico-Slavica*. XVIII. 1987. S. 163–179.

38. Blažienė G. Sembos vietovardžiai rytprūsių foliantuose. *Acta linguistica lithuanica*. XLI (1999). C. 96–100.
39. Būga K. Pavardžių priesaga -eikia- ir -eiko-. *Būga K. Rinktiniai raštai*. Vilnius : Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958. T. I. S. 140–142.
40. Būga K. Apie lietuvių asmens vardus. *Būga K. Rinktiniai raštai*. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958. T. I. S. 201–269.
41. Fraenkel E. Litauisches etymologisches Wörterbuch / E. Fraenkel. Heidelberg, 1962. 1560 s.
42. Gerullis G. Die altpreussischen Ortsnamen. Berlin–Leipzig : Vereinigung wissenschaftlicher Verleger, Walter de Gruyter & Co, 1922. 286 s.
43. Kondratiuk M. Nazwy rodowe od antroponimów litewskiego pochodzenia na terenie północnej Białostoczczyzny. *Acta Baltico-Slavica*. XVIII. 1987. S. 235–249.
44. Kondratiuk M. Bałtyckie nazwy osobowe włościan w Inwentarzu starostwa Tykocińskiego z 1573 roku (ogólna charakterystyka). *Balto-słowiańskie związki językowe*. Wrocław, 1990. S. 199–214.
45. Kondratiuk M. Formant -uc (litewski -utis) w nazwach geograficznych i osobowych na terenie Białostoczczyzny. *Проблеми сучасної ареалогії* / П. Ю. Гриценко. Київ : Наукова думка, 1994. С. 159–166.
46. Kondratiuk M. Nazwiska pochodzenia bałtyckiego w regionie białostockim. *Acta Baltico-Slavica*. XXV. 2000. S. 123–150.
47. Kuzavinis K., Savukynas B. Lietuvių vardų kilmės žodynas. Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994. 391 p.
48. Lietuvių pavardžių žodynas: 2 t. / A. Vanagas, V. Maciejauskienė, M. Razmukaite. T. I. Vilnius : Mokslo, 1985. 1151 p.
49. Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas. II dalis / Z. Noreika, V. Stravinskas. Vilnius : Mintis, 1976. 398 p.
50. Maciejauskienė V. Lietuvių pavardžių susidarymas. XVIII–XVIII a. / V. Maciejauskienė. Vilnius : Mokslo, 1991. 320 p.
51. Mytnik I. Słownik historyczno-etymologiczny antroponimów ziemi chełmskiej (XVI–XVII wiek). Warszawa : Sowa, 2017. 320 s.
52. Otrębski J. Gramatyka języka litewskiego. T. 2. Nauka o budowie wyrazów. Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1965. 416 s.
53. Pospiszyłowa A. Nazwy pruskie na mapie komornictwa olsztyńskiego z XVII wieku. *Acta Baltico-Slavica*. T. XV. 1983. S. 243–269.
54. Sinkevičiūtė D. Lietuvių dvikamienių asmenvardžių trumpiniai ir jų kilmės pavardės. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2006. 316 p.
55. Słownik geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. T. I. Warszawa : Wiek, 1880. 960 s.
56. Słownik prasłowiański / F. Sławski. T. I. A–B. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1974. 487 s.
57. Słownik staropolskich nazw osobowych. T. I. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź : Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk. 1965. 580 s.
58. Tichoniuk B. Elementy bałtyckie w szesnastowiecznej antroponimii południowej Białostoczczyzny. *Balto-słowiańskie związki językowe*. Wrocław, 1990. S. 355–363.
59. Trautmann R. Die altpreussischen Personennamen / R. Trautmann. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1974. 204 s.
60. Trautmann, R. Baltisch-Slavisches Wörterbuch / R. Trautmann. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 1923. 382 s.
61. Vanagas A. Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas. Vilnius : Mokslo, 1981. 408 p.
62. Vondrák W. Vergleichende slavische Grammatik. Bd 1. Lautlehre und Stammbildungslehre. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 1906. 532 s.
63. Walkowiak J. B. Litewskie nazwiska Polaków. Słownik etymologiczno-frekwencyjny. Poznań : Wydział Neofilologii UAM w Poznaniu, 2019. 401 s.
64. Wolnicz-Pawlowska E. Antroponimia łemkowska na tle polskim i słowackim (XVI–XIX wiek). Warszawa : Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, 1993. 340 s.
65. Zinkevičius Z. Lietuvių antroponimika. Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje. Vilnius : Mokslo, 1977. 304 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.11.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.12.2025
 Дата публікації: 31.12.2025